

SULTAN II. ABDÜLHAMİD'İN
ÖZEL KOLEKSİYONUNDAN
ÇUKUROVA FOTOĞRAFLARI ALBÜMÜ

Yazarlar

Dr. Oğuz KALAFAT

Dr. Murat KÜTÜKÇÜ

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-399-023-7	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Sultan II. Abdülhamid'in Özel Koleksiyonundan Çukurova Fotoğrafları Albümü	47518
Yazarlar	Baskı ve Cilt
Oğuz KALAFAT ORCID iD: 0000-0002-2341-6290 Murat KÜTÜKÇÜ ORCID iD: 0000-0003-4311-8036	Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin DİLMEN	HIS000000
	DOI
	10.37609/akya.2482

Kütüphane Kimlik Kartı
Kalafat, Oğuz. Kütükçü, Murat.
Sultan II. Abdülhamid'in Özel Koleksiyonundan Çukurova Fotoğrafları Albümü / Oğuz Kalafat, Murat Kütükçü.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.
108 sayfa. : fotoğraf ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253990237
1. Tarih

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

SUNUŞ

Osmanlı saltanatında otuz üç sene gibi uzun bir süre padişahlık yapan Sultan II. Abdülhamid simgesel bir liderdi. Devletin idaresine geçtiğinde ülkede Meşrutiyeti isteyenler (Jön Türkler), ekonomik anlamda buhranlı günler, uluslararası ilişkilerde emperyalist devletlerin baskıları bulunmaktaydı. Akabinde başlayan Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sultanın devlet yönetimini zorlaştırmaktaydı. Özellikle İngilizlerin Arap milliyetçiliğine dayanan “Kureyş kabilesinden gelenlerin halifelik yapması” propagandası Müslüman dünyasını bölmeye yönelikti. Ek olarak Rusların Balkanlarda “Panslavist” politikası devleti güçsüzleştiriyordu. Zorlukların yaşandığı bu dönemde zeki, bilgili, kararlı duruşuyla Sultan II. Abdülhamid devleti toparlamayı bildi. Sarayda kurduğu bilgi merkeziyle doğru bilgileri işleyerek devletin çıkarları için kullandı. Öncelikle uluslararası ilişkilerde denge politikasına yöneldi. Balkanlardaki toplulukların iç çekişmelerinden yararlandı. İngilizlerin Müslümanları bölmeye yönelik oyununa karşı “Panislamizm” siyasası ile güçlü bir propaganda güttü. Halifelik makamını güçlü ve etkin kullanarak Müslümanları birleştirdi. Mali, sosyal, kültürel olarak kendisini her alanda hissettirdi. Bir anlamda Osmanlı sarayından devleti “Görünmeden Görünerek” yönetti. Sansür uygulanması ve sürgünlerin yaşanması nedeniyle onun dönemi bazı aydınlar tarafından baskıcı olarak nitelendirildi. Buna karşın Türk demokrasi tarihinde ilklerin yaşandığı bir süreç başladı. Meşrutiyet ve Kanun-i Esasi’yle (1876) başlayan dönem 1908 yılındaki II. Meşrutiyetin ilanı ile devam etti. İktidarın sembolü olan sultan Türk ve Müslüman dünyasına etkili şekilde hizmet etti.

Sultan II. Abdülhamid devletin yönetimi esnasında propaganda faaliyetlerini doğru kullanmaya özen gösterdi. Görsel anlamda bir mozaik oluşturarak Osmanlı topraklarının fotoğraf albümünü meydana getirdi. “Sultan II. Abdülhamid Han’ın Yıldız Fotoğraf Koleksiyonu” olarak adlandırılan bu zengin arşivde “918 farklı albümde 36 bin 585 kare fotoğraf” yer almaktaydı. Devletin en tepesindeki sultanın oluşturduğu bu zengin kültürel miras devletin o dönemde gücünü belgeleyen arşivlerdi. XIX. yüzyılın en büyük fotoğraf/görsel arşivi devletin sosyal, kültürel, ekonomik birikimini gözler önüne seriyordu.

Bilgi ve kültür merkezi olan Osmanlı sarayında yeni teknolojik gelişmeler, sanat, bilim, kültür öğeleri titizlikle takip edilirdi. Çağı yakalayarak medeniyet izi oluşturmak büyük devlet adamlığının da bir gereği idi. Ahşap işiyle yakından ilgili Sultan II. Abdülhamid çeşitli sanat dallarına önem veren bir liderdi. Özel-

likle fotoğraf sanatıyla ilgili olarak şu ifadeleri kullandı: “Her resim bir fikirdir. Bir resim yüz sayfalık bir yazı ile ifâde olunamayacak siyâsî ve hissî mânâları telkin eder. Onun için ben tahrîrî münderecâtan (yazılı bilgilerden) ziyâde resimlerden istifâde ederim.” Bu sanatı sadece resim olarak görmüyordu. Bilgi kaynağı şeklinde yorumladığından ülkenin her bölgesinden fotoğrafları albüm haline getirtti. Osmanlı toprakları dışında Japonya’dan Amerika’ya dünyanın her coğrafyasında çekirmiş olduğu çeşitli fotoğraflar dönemi rahatlıkla anlamamızı sağlamaktadır. Fotoğraf sanatına merakına karşın özel hayatın gizliliği vesilesiyle kendi fotoğraflarını çekmemesi de dikkat çekiciydi.

Çukurova stratejik konumu itibariyle Orta Doğu ile Anadolu’yu birbirine bağlayan bir kesişim noktasıydı. Ulaşım yönünden Hicaz demiryolları inşa edilene kadar iç bölge yerleşimiydi. İngilizlerin Müslümanları bölme girişimi sonrası Sultan II. Abdülhamit’in birleştirmeye yönelik yaklaşımları oldu. Sultanın, İngilizlerin aksine Almanya ile iş birliği yapması bölgenin kaderini değiştirdi. Zengin tarım arazilerine sahip Çukurova’nın kalbi Adana’dan demiryolları geçti ve bölge Karaisalı-Pozantı-Ulukışla hattı üzerinden Anadolu’ya bağlandı. İç bölge kenti olmaktan çıkıp stratejik durağa dönüştü. Bir bakıma bu bölgenin talihi sosyokültürel, turizm, ticari, ziraat gibi alanlarda değişerek bambaşka bir hâle geldi.

Sultan II. Abdülhamid tam da bu dönemde oluşturduğu albümde Çukurova’ya önem verdi. Bölgenin en göze çarpan yerleşim yerleri, geçitleri, köprüleri, kaleleri, nehirleri gibi ikonik alanlarını fotoğraf albümüne aldı. “Adana, Ceyhan, Çiftlikat-1 Hümayun, Gülek, Pozantı, Toros sıradağları, Mersin, Misis, Tarsus, Yenice, Yılan Kalesi” dosyalarında yer alan 87 fotoğraf 1890-1909 yıllarında arşivlendi. Bu çalışmada görünmeden görünen sembolik Osmanlı padişahı “II. Abdülhamit” tarafından bizlere miras kalan Çukurova albümü sizlerin ilgisine sunuldu. Fotoğrafların orijinal kopyaları Süleyman Onatça Özel Koleksiyonu ve Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi Arşivi, II. Abdülhamid Fotoğraf Albümünden alındı. Keyifle incelemeniz dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

A. Sultan II. Abdülhamid Dönemine Kısa Bir Bakış	1
Yıldız Fotoğraf Koleksiyonunda Yer Alan Adana-Ceyhan-Misis Görselleri	7
B. Çukurova'nın Talihini Değiştiren Padişah: Sultan II. Abdülhamid	39
Yıldız Fotoğraf Koleksiyonunda Yer Alan Gülek-Pozantı-Toroslar-Yenice Görselleri.....	41
C. Çukurova Çiftlik-i Hümayunu	77
Yıldız Fotoğraf Koleksiyonunda Yer Alan Çukurova Çiftlik-i Hümayun -Yılan Kalesi Görselleri	79
Yıldız Fotoğraf Koleksiyonunda Yer Alan Mersin-Tarsus Görselleri	93
Sonuç	101
Kaynaklar	102

KAYNAKLAR

- Açba, Sait, *Osmanlı Devleti'nin Dış Borçlanması (1854-1914)* (Vadi Yayınları, 2004).
- Alpaslan, Erhan; Toroshan Özdamar, *Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Çukurova (Anavarza) Çiftlik-kat-ı Humayun'u Askerisi* (Hiperlink, 2019).
- Aydın, Mahir, '93 Harbi', *İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Türk Diyanet Vakfı, 1994), ix.
- Aysal, Necdet, 'Örgütlenmeden Eyleme Geçiş: 31 Mart Olayı', *Atatürk Yolu Dergisi*, 10.37 (2006), 15-53 <https://doi.org/10.1501/Tite_0000000064>.
- Baykal, Bekir Sıtkı, '93 Meşrutiyeti', *Belleten*, 6.21-22 (1995), 45-83.
- Bozkurt, Gülnihal, *Batı Hukukunun Türkiye'de Benimsenmesi* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1996).
- Çetinsaya, Gökhan, 'II. Abdülhamid'in İç Politikası: Bir Dönemlendirme Denemesi', *Osmanlı Araştırmaları*, 2016, 353-409 <<https://doi.org/10.18589/oa.583218>>.
- Deringil, Selim, *İktidarın Sembolleri ve İdeoloji* (Doğan Kitap, 2014).
- , *Simgeden Müllete '2. Abdülhamid'den Mustafa Kemal'e Devlet ve Millet'*, çevirenler Salih Nilüfer, Emre Gürbüz, Uğur Peçe (İletişim Yayınları, 2013).
- Duguid, Stephen, 'The Politics of Unity: Hamidian Policy in Eastern Anatolia', *Middle Eastern Studies*, 9.2 (1973), 139-155.
- Eldem, Vedat, *Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik* (Türk Tarih Kurumu, 1994).
- Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, *1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı Zaman Dizini* (Ankara, 2004).
- House of Commons Parliamentary Papers*, 1909.
- House of Commons Parliamentary Papers, Foreign Office, Rapor No: 406*, 1888.
- İşisağ, Ahmet Nadir; Teyfik Kısacık, *Bağdat Berlin Hattında Kırılma Noktası: Belemelik Toros Tüneli* 2015.
- Kânûn-ı Esâsî*, 1876, 1876.
- Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi: Nizam-ı Cedit ve Tanzimat Devirleri, C. V* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2011).
- Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi (VIII.Cilt)* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2018).
- Kocahanoğlu, Osman Selim, hazırlayan, Midhat Paşa'nın Hatıraları: 1 Hayatım İbret Olsun (Tab-sıra-i İbret), (İstanbul: Temel Yayınları, 1997).
- Küçük, Cevdet, 'Abdülhamid II', *TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt 1*, 1988.
- Landau, Jacob M., *The Politics of Pan-Islam: Ideology and Organization* (Oxford: Oxford University Press, 1990).
- Ochsenwald, William, *Religion, Society, and State in Arabia: The Hijaz Under Ottoman Control, 1840-1908* (Columbus: Ohio State University Press, 1984).
- Öke, Mim Kemal (bülent), "'Şark Meselesi" ve 2.Abdülhamid'in Garp Politikaları (1876-1909)', *Osmanlı Araştırmaları*, 03.03 (1982).
- Özcan, Azmi, *Pan-İslamizm / Osmanlı Devleti Hindistan Müslümanları ve İngiltere (1877-1924)* (İsam / İslam Araştırmaları Merkezi, 1997).
- Şakir, Ziya, *Sultan Abdülhamid'in Son Günleri* (Çatı Kitapları, 2006).
- Shaw, Stanford J., *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye (1 Cilt)*, çeviren Mehmet Harmancı (E Yayınları, 2023).
- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün (Tigem) 2015 ve 2016 Yıllarına Ait Bilanço ve Netice Hesaplarının Görüşmeleri*, 25 October 2018.
- 'The Times', 7 February 1997.
- Tsapalos, Georges; Pierre Walther, *Rapport Sur Le Domaine Impérial de Tchoucour-Ova (Vilayet d'Adana, Turquie d'Asie)*, (Paris, 2013).